

Notitie Aanvulling AVP Gebiedsprogramma's 2014

Verzoek Gedeputeerde Staten van Utrecht aan AVP Gebiedscommissies,
vastgesteld 3 juni 2014.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	2
2. Uitvoering Akkoord van Utrecht en inrichting Ecologische Hoofdstructuur	3
2.1 Verwerving/functieverandering en inrichting van nieuwe natuur	3
2.2 Verkooptaakstelling	4
2.3 Inrichting	5
2.4 Verkoop en eindbeheer van natuurgrond.....	6
3. Verbetering kwaliteit van de natuur.....	7
3.1 Herstelplannen Natuurbeschermingswet	7
3.2 Verdrogingsbestrijding.....	8
3.3 Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en Beheerplannen N2000	8
4. Uitwerking Plattelandsontwikkeling in POP3.....	11
4.1 Vernieuwing Agrarisch natuurbeheer.....	12
4.2 Leader	12
5. Nadere programmering Aanpak Veenweiden	14
6. Financiën.....	15
Bijlage 1 Overzicht Herstelplannen beschermde Natuurmonumenten	16
Bijlage 2 Overzicht Verdrogingsbestrijding	17
Bijlage 3 Leader Maatregelfiche in het kort.....	18
Bijlage 4 Reeds Geprogrammeerde middelen Aanpak Veenweiden	23

1. Inleiding

In het Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland 2012-2015 (dec.2011) zijn Realisatie van de Ecologische hoofdstructuur (EHS § 3.2.1) en Kwaliteitsverbetering van natuur (§3.2.2) als belangrijke doelen aangegeven.

In de AVP gebiedsprogramma's (augustus 2012) is deze opgave door de AVP Gebiedscommissies overgenomen. Dit zijn: "Samenwerken aan het Groene Hart van Utrecht, Gebiedsprogramma Utrecht-West 2012-2015" en "Gebiedsprogramma Gelderse Vallei – Heuvelrug – Kromme Rijn 2012-2015, Katern provincie Utrecht Afsprakendocument Agenda Vitaal Platteland 2012-2015". Echter de invulling van doelen en middelen wachtte nog op de concretisering van de decentralisatie van het Natuurbeleid.

Met een aantal besluiten hebben Provinciale Staten en wij nu invulling gegeven aan de ontbrekende onderdelen, op basis waarvan de gebiedsprogramma's kunnen worden aangevuld:

Provinciale Staten hebben op 4 november 2013 het Natuurbeleid 2.0 vastgesteld en de afspraken met het Rijk in het Natuurpact (over de verantwoordelijkheden en financiering van het natuurbeleid) en de Bestuursovereenkomst Grond (overdracht van BBLgronden naar de provincie en inzet hiervan voor financiering van de natuuropgave) en de afspraken met de Manifestpartijen (over gelijkberechtiging en inzet terrein behorende organisaties) bekrachtigd. Op 10 maart 2014 hebben Provinciale Staten de Nota Uitvoering Grondstrategie realisatie Akkoord van Utrecht vastgesteld.

Eerder hebben wij besluiten genomen over Herstelplannen voor de beschermde natuurmonumenten (juni 2013) en het programma verdrogingsbestrijding (sept 2013), zie respectievelijk §3.1 en 3.2.

De uitvoering van de gebiedsanalyses met daarin vervat de herstelstrategieën voor de Natura 2000 gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) achten wij van groot belang. In december verwachten wij te kunnen instemmen met de PAS. Over de uitvoering zowel voor als na het moment van instemming maken we nadere afspraken (zie § 3.3).

Ook besluitvorming over het derde Europese Plattelands ontwikkelings programma (POP3) is op dit moment nog niet zo ver dat hierover al concrete uitvoeringsafspraken mogelijk zijn. Hierover zijn ook procesafspraken opgenomen (zie §4).

Met deze brief vragen wij de AVP Gebiedscommissies de genoemde opgaven voor 2014 en 2015 te programmeren. Bij accordering is deze brief daarmee een aanvulling op genoemde AVP Gebiedsprogramma's.

Voor Gebiedscommissie Utrecht West vragen wij daarnaast een nadere programmering van de opgaven over de invulling van het deelprogramma Westelijke veenweiden op te nemen.

Deze brief gaat achtereenvolgens in op de uitvoering Akkoord van Utrecht (verwerving/functieverandering en inrichting) en inrichting van eerder aangekochte nieuwe natuur in EHS (§2); verbetering van de kwaliteit van de natuur (§3), het 3^e Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3, §4) en de nadere programmering van de Aanpak Veenweiden (in Utrecht West, §5).

Bij elk onderdeel schetsen wij kort de aanleiding, de vraag aan de gebiedscommissies, het kader en de beschikbare middelen.

Wij verzoeken de AVP Gebiedscommissies om de uitvoering van onderstaande opgaven voortvarend ter hand te nemen of door te zetten.

2. Uitvoering Akkoord van Utrecht en inrichting Ecologische Hoofdstructuur

2.1 Verwerving/functieverandering en inrichting van nieuwe natuur

Op basis van het Natuurbeleid 2.0 en het Akkoord van Utrecht is de opgave voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in de provincie Utrecht om nog 1506 hectaren 'nieuwe natuur' te realiseren (verwerven of functie veranderen en in te richten) en om de "gerealiseerde nieuwe natuur" waar nodig nog in te richten. "Gerealiseerde" nieuwe natuur in dit verband zijn gronden binnen de EHS die eerder zijn aangekocht. Een deel van die gronden is echter onder de toen geldende voorwaarden zonder inrichting doorgeleverd aan terreinbeherende organisaties. Hierop is tijdelijk beheer uitgevoerd in afwachting van verdere aankopen, waarna inrichtingsmaatregelen zouden volgen. Gedeeltelijk zijn deze gronden nog in eigendom van de provincie. De inschatting is dat op circa 2700 hectare nog inrichtingsmaatregelen gewenst zijn (naast de 1506 ha van het Akkoord van Utrecht). Voor inrichting zie verder § 2.3.

Naast aankoop (en inrichting) door de overheid, is realisatie door huidige of nieuwe eigenaren zelf ook een goede uitvoeringsoptie. Nu er duidelijkheid is over doelen en middelen kan de uitvoering meer actief worden opgezet.

De gebieden werken in lopende gebiedsprocessen al aan deze taakstelling op basis van kansen. De grondstrategieplannen die de Gebiedscommissies in 2013 hebben opgesteld, hebben als advies gediend bij de opstelling van de provinciale grondstrategie. Deze provinciale grondstrategie wijst daarnaast ook op de verwachting van meer initiatief door de gebiedspartijen zelf. Dit kan door gebruik te maken van de subsidies voor functieverandering en inrichting (Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap). Daarnaast zal er ook ruimte gezocht worden voor andere constructies, zoals concessies of aanbestedingen.

Daarnaast wordt in enkele gebieden de natuuropgave onder provinciale regie uitgevoerd.

Wij vragen de gebiedscommissies op basis van de prioriteiten in de nota Uitvoering Grondstrategie (zie tabel 1) de verwervingsopgave planmatig uit te werken in aankoop- en ruilplannen dan wel in plannen voor (het stimuleren van) particulier natuurbeheer of andere vormen van zelfrealisatie door particulieren (of organisaties). Wij verwachten daarbij dat er door de gebieden samen gemiddeld jaarlijks 125-150 hectare nieuwe natuur wordt aangekocht of omgezet in particulier natuurbeheer.

Tabel 1. Gebieden met prioriteit bij realisatie van de EHS conform Natuurbeleid 2.0/nota uitvoering grondstrategie

Internationaal		Provinciaal
N2000-gebieden (2021)	KRW-gebieden binnen EHS met verwervingsopgave (overig; 2021)	Beschermde natuurmonumenten (2015/ deels2021)
Utrecht west		
Oostelijke Vechtplassen	Demmerik	Schraallanden Utrecht West: Armenland Ruwiel, Kamerik Teylingens (en Demmerikse Kade)
Schraallanden van De Meije	Veldwetering in De Bovenlanden	Oeverlanden Winkel**
Uiterwaarden Lek	Grecht/Kamerikse Nessen	Oeverlanden Gein, Aa en Angstel**
Botshol*		Kamerikse Nessen*
		Moerasterreinen Bijleveld*
Gelderse Vallei – Heuvelrug Kromme Rijn		
Uiterwaarden Neder-Rijn	Beken Gelderse Vallei	Meeuwenkampje
Kolland en Overlangbroek	Kromme Rijn	Schoolsteegbosjes
Binnenveld***		Groot Zandbrink
Eemmeer en zuidoever Gooimeer*		Raaphof*

* geen verwervingsopgave.

** Herstelplan Oeverlanden nog niet vastgesteld, waarschijnlijk geen verwervingsopgave.

*** in het Akkoord van Utrecht is voor het Binnenveld een p.m.-post opgenomen. Over de uiteindelijke omvang van het in het Binnenveld te realiseren areaal EHS wordt een besluit genomen o.b.v. een voorstel van de Stuurgroep Binnenveld.

Het beleid gaat uit van realisatie van de EHS uiterlijk in 2027. Op basis van de afspraken met het Rijk en het Natuurbeleid 2.0 hebben de internationale doelen en de herstelplannen voor de beschermde natuurmonumenten hoge prioriteit bij de realisatie van de EHS. Voor de meeste van deze gebieden geldt een kortere realisatietermijn (2015 of 2021) om aan de afspraken te voldoen. Dit is ook van belang bij de herstelstrategieën in relatie tot de vergunningverlening voor (onder meer) landbouwbedrijven in het kader van de Natuurbeschermingswet (zie §3.1 en 3.3)

De kaders staan in de Nota Uitvoering Grondstrategie (PS 10 maart 2014). Enkele elementen daaruit:

- Het besluit van Provinciale Staten op 21 september 2009 over de aanwijzing van prioritaire gebieden ten behoeve van de realisatie van de EHS (en RodS) is hervat. Hier kunnen gronden aangekocht worden op basis van volledige schadeloosstelling en zo nodig het onteigeningsinstrument in te zetten, als minnelijke verwerving niet haalbaar is gebleken. De kaart wordt door ons geactualiseerd op basis van de besluiten over het Akkoord van Utrecht. De uitwerkingsgebieden zijn niet meer van toepassing. In Groot Mijdrecht Noordoost is enkel nog vrijwillige verwerving aan de orde.
- Wij onderzoeken een hernieuwde aankoopplicht gericht op agrarische gronden binnen de EHS.
- De ruimte voor aankoop van nieuwe ruilgrond is beperkt. Ruilgrond wordt alleen aangekocht bij aantoonbaar zicht op uitruil met EHSgrond.

Dit wordt onder meer uitgewerkt in het handelingskader onroerend goed dat naar verwachting voor de zomer door ons wordt vastgesteld.

De voor verwerving/functieverandering beschikbare middelen bedragen €14 – 16,5 miljoen in 2014-2015. Hierbij hanteren we een indicatieve onderverdeling Utrecht West: €11 miljoen; Utrecht Oost: €5,5 miljoen, gebaseerd op de verdeling van de opgave in het Akkoord van Utrecht (2/3 in West 1/3 in Oost)

Middelen voor flankerende maatregelen zoals voor kavelruil en bedrijfsverplaatsing zijn eerder in de gebiedsprogramma's opgenomen.

2.2 Verkooptaakstelling

Met de overdracht van gronden van het Rijk (1045 ha) en eerdere aankopen met het revolverend fonds (circa 300 ha), beschikt de provincie over circa 1350 ha (agrarische) ruilgronden en circa 30 locaties met opstallen (woningen, bedrijfsgebouwen e.d.). Verkoop van deze gronden en opstallen is nodig om de financiële verplichtingen aan het Rijk te kunnen voldoen en de opgave (mede) te financieren.

Wij vragen de AVP gebiedscommissies te sturen op het verkopen van de ruilgrond en opstallen met een taakstelling voor de opbrengst van jaarlijks minimaal €7 mln voor de gebieden samen (provincie breed). Dit gebeurt in onderling overleg tussen de gebieden en de provincie.

Opstallen moeten, voor zover deze niet als verplaatsingslocatie ingezet kunnen worden voor realisatie van de EHS, snel te koop aangeboden worden. Op een aantal locaties is er sprake van "ruimte voor ruimte"-rechten. Deze locaties zullen in nauw overleg met de betrokken gemeenten, waar nodig in onderlinge samenhang verkocht worden.

De indeling van gronden in de categorieën A t-m D in de grondstrategieplannen van de AVP Gebiedscommissies is hierbij vertrekpunt.

A-gronden worden doorverkocht aan een eindbeheerder (zie § 2.4).

De B-gronden dienen met een planmatige aanpak zo snel mogelijk met ruilprocessen worden ingezet voor realisatie van de EHS, te beginnen met de gebieden met prioriteit.

De C-gronden worden via ruilprocessen ingezet voor landbouwstructuurverbetering, recreatiedoelen en doelen van andere overheden of gewoon verkocht. Hierbij is wel enige fasering geboden zodat niet alle gronden in een keer op de markt gezet worden; dit om marktverstoring te voorkomen. Bij het aanmerken van gronden als in te zetten voor landbouwstructuurverbetering dienen deze via snelle kavelruilen in maximaal 1 jaar (na ontvangst van deze brief) verkocht te worden.

D-gronden zijn gereserveerd voor compensatieprojecten.

De verkoop van gronden zal gebeuren op basis van de principes van marktconformiteit (verkoop op basis van getaxeerde marktwaarde) en gelijkberechtiging (openbaar, transparant en op basis van gelijke kansen voor partijen). Andere overheden hebben hierbij voorrang indien de gronden nodig zijn voor hun doelen. De procedures voor aan- en verkoop leggen wij vast in het Handelingskader onroerend goed, dat binnenkort wordt aangepast op de nieuwe Nota Uitvoering Grondstrategie.

2.3 Inrichting

Naast de ruim 1500 ha van het Akkoord van Utrecht zijn er, voor naar schatting 2700 ha natuurgrond, die eerder is verworven en voor een belangrijk deel is overgedragen aan terreinbeherende organisaties, inrichtingsmaatregelen gewenst om de natuurdoelen uit het Natuurbeheerplan te bereiken. In totaal is er dus 4200 ha tot en met 2027 in te richten.

Voor de inrichting zijn er 2 sporen.

1. Eigenaren nemen de inrichting zelf ter hand. De provincie stimuleert dit door subsidie te geven voor het maken van een inrichtingsplan en voor het treffen van de inrichtingsmaatregelen (Subsidieregeling Kwaliteitsverbetering Natuur en Landschap, SKNL) beide tot 95% van de kosten. De AVP Gebiedscommissie kan hier een stimulerende of faciliterende rol spelen.

2. De inrichting wordt door de provincie of namens deze door de AVP Gebiedscommissie voorbereid. Dit zal vooral het geval zijn bij grotere inrichtingsprojecten met verschillende eigenaren en andere actoren en daar waar prioritaire doelen spelen (tabel 1). Ook hier wordt een eigen bijdrage van 5% van de grondeigenaren verwacht. De invulling hiervan is maatwerk, bijvoorbeeld door de inzet van menskracht bij de voorbereiding en planvorming.

Wij verzoeken de gebiedscommissies de inrichting van nieuwe natuur in overleg met de provincie te programmeren. Prioriteit hebben de gebieden van tabel 1.

Voor de doelen is het Natuurbeheerplan 2014 sturend. Daarnaast zijn de afspraken in de herstelplannen Beschermd Natuurmonumenten, verdrogingsbestrijding en de herstelstrategieën in de gebiedsanalyses N2000 en specifieke gebiedsafspraken sturend (zie hieronder ad 3).

Wij vragen de gebiedscommissies hierbij waar mogelijk en nodig koppelingen met andere opgaven te maken en aandacht aan de beleefbaarheid van het gebied te geven. Ook verzoeken we de gebiedscommissie bij de inrichting van nieuwe natuur de participatie van burgers en andere partijen stimuleren om het draagvlak voor natuurontwikkeling te vergroten.

Voor inrichting is op basis van de nota uitvoering grondstrategie in 2014-2015 circa € 12 miljoen beschikbaar: De verdeling tussen Utrecht West en Utrecht Oost zal aan de hand van de nadere programmering worden gemaakt. De maximale bijdrage voor inrichting is 95%. De Subsidieregeling Kwaliteitsverbetering Natuur en Landschap (SKNL) is hierbij leidend. Bij gebiedsafspraken is maatwerk mogelijk door de inzet van menskracht.

2.4 Verkoop en eindbeheer van natuurgrond

De provincie (i.c. BBL) heeft circa 450 ha (nieuwe natuur) binnen de EHS in eigendom en wil op deze gronden de geplande nieuwe natuur, dan wel recreatiegebied, realiseren.

Wij verzoeken de Gebiedscommissies te bevorderen dat deze, en nog aan te kopen EHSgronden, al dan niet ingericht, volgens de nieuwe spelregels worden doorverkocht aan een beheerder.

Verkoop of aanbesteding van inrichting en beheer van gronden gebeurt openbaar, transparant, marktconform en volgens het principe van gelijkberechtiging. Voor verkoop wordt een stroomschema vastgelegd in het Handelingskader onroerend goed, dat volgens planning voor de zomer wordt vastgesteld in GS.

De provincie publiceert (op vraag van de gebiedscommissie) via de website/advertentie het voornemen gronden te verkopen. Onderhandse verkoop gebeurt alleen als zich geen gegadigden voor de verkoop hebben gemeld bij de belangstellingsregistratie. De gebiedscommissie kan, na instemming van de provincie, aan individuele partijen vragen alsnog een bod te doen.

Over de lopende wettelijke, juridische en bestuurlijk harde afspraken over beoogd eigendom bij grondtransacties (bv. in gebiedsprocessen) heeft ons college op advies van de kopgroep Akkoord van Utrecht in april 2014 besloten dat de betreffende gronden niet openbaar verkocht worden maar onderhands aan de betrokken partijen. Deze procedure is ook kenbaar gemaakt op de website van de provincie.

De provincie kan bij de verkoop specifieke doelen en kwaliteitscriteria stellen op basis van het Natuurbeheerplan: soort natuur/natuurdoeltype, wijze van inrichting en/of beheer van het gebied.

Daarbij zullen we als voorwaarde opnemen dat een verkoop kan worden teruggedraaid indien bijvoorbeeld binnen een jaar niet voldaan is aan de voorwaarden. Ook zullen we afspraken maken over monitoring en evaluatie.

Kopende partijen zullen waar nodig gebruik maken van provinciale regelingen voor subsidiëring van grondverwerving voor natuur en voor inrichting en/of beheer: de subsidieregelingen Natuur- en Landschapbeheer en Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.

Als zich geen potentiële koper meldt of in afwachting van verdere verwerving in een gebied, kan inrichting en/of beheer van deze grond een tijdelijk beheerder gezocht worden.

3. Verbetering kwaliteit van de natuur

3.1 Herstelplannen Natuurbeschermingswet

Wij hebben 25 juni 2013 Herstelplannen voor de beschermde natuurmonumenten Kamerikse Nessen, Meeuwenkampje, Moerasterreinen Bijleveld, Raaphof, Schoolsteegbosjes, Schraallanden Utrecht-West en Groot Zandbrink vastgesteld. Voor de Oeverlanden Gein, Aa en Angstel en Oeverlanden Winkel worden Herstelplannen in de loop van 2014 vastgesteld. Voor een overzicht zie bijlage 1.

Deze aanpak is onderdeel van het Akkoord van Utrecht: *“Partijen spreken zich uit de ongewenste externe werking van beschermde natuurmonumenten (Natuurbeschermingswetgebieden) buiten Natura 2000 gezamenlijk aan te kaarten bij de staatssecretaris en deze ongewenste externe werking landelijk en provinciaal aan te pakken. Partijen maken per beschermd natuurmonument voor het eind van het jaar (2011) afspraken over de te nemen maatregelen ten behoeve van de instandhouding en verbetering van die gebieden (herstelstrategie) en anderzijds de opheffing van de externe werking voor ammoniak voor landbouwbedrijven in de omgeving van die gebieden.”*

Omdat de provincie de externe werking niet kan opheffen, maar wel kan beperken hebben wij op 25 juni 2013 de Beleidsregel veehouderij, stikstof en beschermde natuurmonumenten (BSN) vastgesteld en daaraan gekoppeld de uitvoering van herstelplannen voor de beschermde natuurmonumenten. De BSN heeft tot doel de mogelijkheden te verruimen om de Natuurbeschermingswet vergunningen aan landbouwbedrijven te kunnen verlenen en gelijktijdig de beschermde natuurmonumenten weerbaarder te maken tegen extra stikstofdepositie. De uitvoering van de herstelplannen is noodzakelijk voor de motivering van de Nb-wetvergunningverlening en mag daarom niet achterblijven bij de vergunningverlening. Daarvoor is het noodzakelijk dat de herstelplannen zo spoedig mogelijk, uiterlijk eind 2015, zijn uitgevoerd. Daarnaast zal uit monitoring door de provincie moeten blijken dat binnen niet al te lange termijn de uitvoering van het herstelplan een positief effect heeft op de toestand van het gebied.

Wij verzoeken de Gebiedscommissies om:

- **de regie over de uitvoering van deze plannen te voeren en toe te zien op zo spoedig mogelijke en volledige realisatie, in ieder geval voor 31-12-2015.**
- **deze waar nodig te verbinden met andere opgaven in het gebied en daar waar sprake is van uitbreiding van de beschermde natuurmonumenten met nieuwe natuur, deze verwerving/functieverandering met een hoge prioriteit op te pakken (zie ook §2).**
- **ons halfjaarlijks over de voortgang van de herstelplannen te rapporteren.**

Voor alle beschermde natuurmonumenten zijn in 2012/2013 in overleg met de direct betrokkenen (waterschappen, terreineigenaren en programmabureaus Oost en West) haalbare en betaalbare herstelplannen opgesteld waarvan de uitvoering na vaststelling is gestart (zie bijlage 1). Wij vragen aan betrokken partijen om de uitvoering halfjaarlijks te rapporteren aan de Gebiedscommissies.

Voor twee gebieden is een plan van aanpak voor de herstelplannen opgesteld. Deze gebieden bestaan uit afzonderlijke sterk uiteenlopende oeverlanden veelal in eigendom van particulieren. Dit maakt nadere uitwerking van de te treffen maatregelen per oeverland noodzakelijk. In de loop van 2014 zullen wij op basis van het plan van aanpak een herstelplan voor beide gebieden vaststellen.

De meeste herstelmaatregelen zullen in de periode tot en met 2015 worden uitgevoerd. Over de uitvoering en financiering van deze maatregelen zijn met de partijen uit de Kopgroep AvU, in het bijzonder de terreinbeheerders, en met de waterschappen afspraken gemaakt. Een deel van de maatregelen zijn ook onderdeel van het programma Verdrogingsbestrijding (zie 3.2) De uitvoering en financiering zijn hiermee geborgd.

Totaal is € 0,7 miljoen provinciale middelen beschikbaar, waarvan circa €0,5 mln uit het budget voor verdrogingsbestrijding (zie § 3.2).

De provincie zal de voortgang melden aan de partners in het Akkoord van Utrecht.

Om de effecten van de maatregelen te meten organiseert de provincie ecologische en hydrologische monitoring, zoals in de herstelplannen is beschreven. Deze zullen in samenhang met de overige inspanningen op dit gebied onder regie van de provincie gebeuren.

3.2 Verdrogingsbestrijding

Wij hebben 17 september 2013 besloten over de herprioritering en financiering verdrogingsbestrijding 2013 – 2018. Als gevolg van het vervallen van de rijksbijdrage voor de verdrogingsbestrijding, en de herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) was het nodig om voor een 15-tal gebieden nadere afspraken te maken met de waterschappen over de kosten en uitvoering van projecten in het kader van het Convenant Verdrogingsbestrijding 2008. Een 13-tal gebieden is inmiddels al uitgevoerd of opgenomen in een eerder afgesproken (gebiedsgerichte) financieringsstructuur.

Wij verzoeken de Gebiedscommissies de regie over de uitvoering van deze plannen te voeren, waar nodig af te stemmen met andere gebiedsafspraken en jaarlijks te rapporteren over de voortgang van de uitvoering.

In overleg met de waterschappen HDSR en WSVV is de uitvoering bepaald gegeven het budget. De gehele TOP-lijst wordt uitgevoerd en een deel van de SUBTOP lijst.

De verdeling van kosten bij WSVV en HDSR vindt plaats op basis van verdeling 50% provincie en 50% waterschap. Bij WSVV zijn de afspraken ook geformaliseerd in een Waterovereenkomst waarin ook afspraken zijn opgenomen over beekherstel (KRW).

Concreet zijn er met HDSR uitvoeringsafspraken gemaakt over: Kolland, Overlangbroek, De Bijleveld, Langbroeker-weteringgebied en de Landgoederen Groenraven-Oost (Blikkenburg, Rijnwijck, Lage grond). Voor De Meije worden nog herstelmaatregelen in het kader van het Beheerplan Nieuwkoopse Plassen geformuleerd (en gefinancierd in het kader van de herstelstrategie PAS, zie § 3.3)

Met WSVV zijn er maatregelen afgesproken voor de gebieden Groot Zandbrink, Schoolsteegbosjes, Meeuwenkampje, Landgoed De Boom, Stoutenburg, Geerestein en Soesterveen (Praamgracht), Hel en Blauwe Hel / Binnenveld.

In het gebied van AGV zijn de provinciale middelen voor verdrogingsbestrijding al eerder toegekend in de cofinanciering voor de Life+ subsidie van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer voor Botshol en Oostelijke Vechtplassen Utrecht. In dat laatste gebied en in de gebiedsprojecten Groot Wilnis Vinkeveen en Wilnis Bovenlanden wordt samengewerkt aan natuurherstel en ontwikkeling. Voor Marickenland zal de samenwerkingsovereenkomst (2005) worden herzien in 2014.

Wij zullen de waterschappen en betrokken terreinbeheerders verzoeken over de voortgang te rapporteren aan de Gebiedscommissies.

Totaal is € 2,5 miljoen provinciale financiering beschikbaar, circa 0,9 mln voor gebieden in Utrecht West; circa 1,6 miljoen voor de gebieden in Utrecht Oost. De bijdragen van de Waterschappen zijn van eenzelfde orde grootte.

3.3 Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en Beheerplannen N2000

In de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) werkt een aantal overheden samen om bij Natura 2000-gebieden twee doelen tegelijk te bereiken. Aan de ene kant wordt de achteruitgang van de biodiversiteit in die gebieden, voor zo ver die het gevolg is van stikstofdepositie, tot staan gebracht en

omgezet in herstel. Aan de andere kant wordt er weer ruimte gemaakt voor nieuwe economische activiteiten met stikstofuitstoot in de buurt van die gebieden.

Onderdeel van dit PASprogramma zijn de gebiedsanalyses en daarin vervat de herstelstrategieën voor natuurgebieden die onderdeel zijn van het Natura 2000 netwerk (zie tabel 1). In de gebiedsanalyses wordt bekeken hoe groot de stikstofproblematiek is voor de stikstofgevoelige Natura 2000-doelstellingen, hoe de daling in depositie er naar verwachting uitziet en welke ecologische herstelmaatregelen getroffen kunnen worden om minimaal het behoud van de natuurwaarden te garanderen en op termijn de doelstellingen te kunnen realiseren.

De vaststelling van de PAS heeft vertraging opgelopen. Naar verwachting zal het programma met de gebiedsanalyses in het najaar van 2014 ter visie worden gelegd. Eind 2014 zullen wij naar verwachting het PAS programma ondertekenen.

De uitvoering van de herstelmaatregelen is niet vrijblijvend, gezien de koppeling met vergunningverlening. Voor de borging van deze maatregelen zullen voor de ondertekening in december bindende samenwerkingsovereenkomsten moeten worden gesloten. Deze moeten de herstelmaatregelen voor de habitattypen (juridisch) zekerstellen. De provincie zal deze samenwerkingsovereenkomsten met betrokken partijen opstellen. Voor de gebieden waar andere provincies voortouwnemer zijn, zullen wij met hen de meest efficiënte wijze van uitvoering van de maatregelen bepalen.

Aangezien met betrekking tot de herstelmaatregelen het PASprogramma leidend is, volgt de vaststelling van de Beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden met stikstofgevoelige habitats in de meeste gevallen na de vaststelling van de PAS. Met deze vaststelling moet ook de uitvoering al starten. Vooruitlopend daarop, gezien de (dreigende) achteruitgang van de beschermde habitats en de instandhoudingsplicht, wil de provincie niet langer wachten.

Wij zullen in overleg met betrokken partijen afspraken maken over de uitvoering van maatregelen die al vastgesteld beleid zijn. Wij beschouwen verwerving en inrichting van EHS in het Akkoord van Utrecht, afspraken in het convenant Verdrogingsbestrijding en beheersintensiveringen als geen spijtmaatregelen, die vooruitlopend op de vaststelling van de PAS en de beheerplannen in gang zullen worden gezet. Na vaststelling van de PAS komt het hele pakket aan maatregelen in uitvoering.

Wij verzoeken de gebiedscommissies

- **op basis van de door de provincies op te stellen samenwerkingsovereenkomsten met de provincie en betrokken partijen de programmering van de uitvoering voor 2014 en 2015 op te stellen;**
- **de coördinatie over de uitvoering van deze maatregelen te voeren en waar nodig deze te verbinden met andere opgaven in de gebieden;**
- **de provincie (half)jaarlijks te rapporteren over de voortgang van de uitvoering.**

Betrokken partijen vragen wij te (half)jaarlijks te rapporteren aan de Gebiedscommissie. De provincie zal in overleg met betrokken partijen ook een monitoringsprogramma voor de PAS opstellen. Dit kan nog tot aanvullende afspraken leiden. Van belang is dat er tijdig bijgestuurd kan worden bij onvoldoende resultaat.

De provincie inventariseert, waar nodig in overleg met aangrenzende provincies als bevoegd gezag, de herstelmaatregelen per gebied, de uitvoerbaarheid op korte termijn (geen spijt) en de kosten.

Concreet gaat om de gebieden:

- Botshol: maatregelen herstelplan/ Life+project (Natuurmonumenten);
- Schraallanden de Meije: waterbeheer en inrichtingsmaatregelen;

- Oostelijke Vechtplassen Utrecht: waterbeheer en inrichtingsmaatregelen op basis van de herstelstrategie, het Gebiedsproject N2000 Oostelijke Vechtplassen Utrecht en uitvoering van het Life+ project door Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.
- Overlangbroek: waterbeheer en inrichtingsmaatregelen
- Rijntakken: Uiterwaarden Neder-Rijn: extra beheermaatregelen en kwaliteitsverbetering Glanshaverhooiland; EHS uitbreiding.
- Uiterwaarden Lek: geen PAS- maatregelen voorzien. Ook al voorziene EHS uitbreiding en beheermaatregelen (geen PAS).
- Eemmeer en zuidoever Gooimeer: niet stikstof gevoelig Vogelrichtlijngebied dus geen PAS maatregelen.
- Kolland: nog geen aanwijzingsbesluit, beperkte maatregelen op korte termijn.
- Binnenveld: wacht op nadere besluitvorming van het Rijk, geen maatregelen op korte termijn.

Voor de uitvoering van de al benoemde PASmaatregelen zijn middelen begroot bij ons en bij de andere voortouwnemers van de betreffende grensoverschrijdende gebieden. In Utrecht is in 2014-2015 circa € 5 mln beschikbaar voor de in de gebiedsanalyses afgesproken maatregelen en monitoring. Nadere programmering van planning en financiering van de uitvoering van de maatregelen gebeurt op basis van de samenwerkingsovereenkomsten, in onderling overleg tussen betrokken partijen, programmabureaus en aangrenzende provincies. Vooruitlopend op de vaststelling van de PAS kan al gestart worden met geen spijt maatregelen.

4 Uitwerking Plattelandsontwikkeling in POP3

Het Platteland ontwikkelingsprogramma POP3 is in concept opgesteld door Rijk en provincies in overleg met de Waterschappen en wordt na consultatie in mei aangeboden aan de Europese Commissie. De inhoudelijke focus ligt bij innovatie en duurzaamheid van de agrosector en het landelijk gebied. Deze twee prioriteiten werken door in de door de provincies geplande maatregelen (met nummers van zogenaamde EU maatregelfiches en de artikelen in de EU plattelandverordening):

Maatregel 01 (Artikel 14) Kennisoverdracht en voorlichting

Maatregel 04 (Artikel 17) investeringen, namelijk:

investeringen in innovatie gericht op verduurzaming van de land –en tuinbouw, namelijk:

- fysieke investeringen nodig voor het ontwikkelen, beproeven en demonstreren van innovaties en voor de brede uitrol van innovaties (04.01.01);
- fysieke investeringen in verduurzaming van agrarische ondernemingen van jonge landbouwers (04.1.02);
- investeringen in infrastructuur (maatregel 04.3.01).

en niet-productieve investeringen voor water, biodiversiteit en landschap, namelijk:

- niet-productieve investeringen voor biodiversiteit, natuur, landschap en hydrologische maatregelen PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) (maatregel 04.3.1); en
- niet-productieve investeringen voor water (maatregel 04.3.2).

Maatregel 10 (Artikel 28) agro-milieuklimaatsteun (agrarisch natuur beheer en groenblauwe diensten: zie §4.1.

Maatregel 16 (Artikel 35) Samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid, onderwijs- en kennisinstellingen.

Maatregel 19 (Artikelen 42-44) LEADER (bottom-up en gebiedsgerichte aanpak van de plattelandseconomie: zie § 4.2.

De planning gaat uit van goedkeuring van het POP3 eind 2014. De regelingen gaan begin 2015 open.

Kennisoverdracht, innovatie en modernisering (01 en 04): de maatregelen onder dit aandachtsveld worden per tender uitgezet. Dit is een groot verschil met POP2. Hoe een tender (openstellingen met scores) er uit moet komen te zien, wordt de komende maanden nader uitgewerkt. De provincie zal de programmabureaus en de andere partijen in het landelijk gebied aanwezige kennis betrekken bij de uitwerking van deze maatregelen.

Voor het traject voor de niet productieve investeringen t.b.v. PAS en natuur/landschap (04.3.1), zie §3.3.

Watermaatregelen (04.3.2): provincie overlegt met de waterschappen over zowel inhoud (doelen) als proces (o.a. hoe organiseer je een tender).

De provincie stelt binnen deze AVP periode (tot en met 2015) geen extra middelen voor cofinanciering beschikbaar. Bij inzet van deze maatregelen zal verplichte cofinanciering binnen de huidige gebiedsprogramma's of vanuit andere overheden gevonden worden.

Wij verzoeken de gebiedscommissies te bezien of deze POP3 maatregelen al in 2015 kunnen worden gebruikt om onderdelen van het AVP gebiedsprogramma versterkt uit te voeren. De cofinanciering hiervoor moet binnen de middelen van het gebiedsprogramma gevonden worden of in bijdragen van waterschappen en gemeenten.

De volgende Staten zullen een keuze over aanvullende cofinanciering voor POP3 voor de periode 2016-2020 moeten maken.

4.1 Vernieuwing Agrarisch natuurbeheer

Agrarisch Natuurbeheer (POP3 Maatregel 10): wordt door de provincie projectmatig in overleg met verschillende partijen uitgewerkt. Het doel is een efficiënter en effectiever agrarisch natuurbeheer. De provincie werkt daartoe een doelenkader uit. Met de waterschappen onderzoekt de provincie in hoeverre hier ook blauwe diensten aan kunnen worden toegevoegd.

Begeleid door een landelijke stichting (SCAN) zijn de agrarische natuurverenigingen bezig met de vorming van collectieven.

In 2015 zullen de collectieven een gebiedsaanvraag voor een effectief agrarisch natuur- en landschapsbeheer leveren, met draagvlak onder de partijen die in het gebied actief zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de collectieven om de inhoud van de gebiedsaanvraag af te stemmen met de gebiedscoalitie.

Wij verzoeken de Gebiedscommissies waar nodig de afstemming van opgaven te organiseren en op verzoek van de collectieven de samenwerking tussen de gebiedspartijen te faciliteren.

In de AVP gebiedsprogramma's zijn reeds middelen opgenomen voor de verbetering van leefgebieden van kwetsbare soorten(groepen) en beperkt voor landschap. Voor de resterende periode is het doelenkader richtinggevend bij de uitwerking van maatregelen en projecten. Wij zullen criteria hieruit opnemen in de subsidieverordening.

4.2 Leader

De interactie tussen landbouw en samenleving wordt steeds belangrijker. Er ligt een opgave om samen te werken aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en aan een duurzaam beheer van de ruimte. De agrarische sector zal zich in moeten zetten voor maatschappelijk draagvlak. De sector moet daarbij invulling geven aan haar "license to produce". Dat kan bijvoorbeeld door de relatie tussen het platteland en de stad en tussen de boer en de burger te verstevigen. LEADER kan hier een bijdrage aan leveren.

De lokale actiegroep (LAG) stelt voor het gebied een lokale ontwikkelingsstrategie op. Uit de lokale ontwikkelingsstrategie moet blijken dat er sprake is van een breed draagvlak onder de bevolking van het gebied waarop de ontwikkelingsstrategie betrekking heeft. De LAG moet aantonen dat de bottom-up werkwijze op degelijke en doordachte wijze vorm gaat krijgen. De ontwikkelingsstrategie moet zijn gebaseerd op een SWOT-analyse van het betreffende gebied. De lokale SWOT-analyse moet aansluiten bij de SWOT-analyse die voor het POP3 is opgesteld. Innovatie, samenwerking en integrale projecten zijn sleutelwoorden voor LEADER.

Dit voorjaar wordt een landelijke voorlichtingscampagne gestart over het indieningstraject voor de lokale ontwikkelingsstrategieën. Dit zien wij als startmoment dat wij ook willen benutten om kenbaar te maken hoe we binnen Utrecht willen komen tot 2 Leadergebieden. Het bottom-up traject vinden wij hiervoor van groot belang.

Voor 2 gebieden in Utrecht is budget: totaal 3 mln POP3 (voor de periode 2014-2020), hierbij moet nog minimaal eenzelfde bedrag aan cofinanciering door overheden: gemeenten, waterschappen en provincie.

Wij verzoeken de Gebiedscommissies om, waar nodig, in overleg met de potentiële LAG's te bezien welke onderdelen van de ontwikkelingsstrategie in 2015 aansluiten op cofinanciering binnen de huidige gebiedsprogramma's.

De Gebiedscommissies kunnen, als de bottom-up partijen die wens aangeven, faciliteren in het proces om te komen tot twee LAG's in Utrecht, bijvoorbeeld door het formeren van een kwartiermakersgroep.

De volgende Staten zullen een keuze over aanvullende cofinanciering voor POP3 voor de periode 2016-2020 moeten maken.

5. Nadere programmering Aanpak Veenweiden

In het gebiedsprogramma Utrecht-West is in 2012 een bedrag van € 5,22 mln opgenomen onder de noemer nog nader te programmeren voor de opgave afremmen bodemdaling en realiseren duurzaam watersysteem. Inmiddels is voor 1,671 mln geprogrammeerd en verplicht voor diverse projecten van het veenweide innovatiecentrum en voor een overgangsregeling voor de regeling van natuurlijke handicaps (zie bijlage 4). Mogelijk valt dit bedrag lager uit indien meer POP2 middelen beschikbaar komen. Dit betekent dat nog ruim € 3,5 mln nader geprogrammeerd kan worden.

Wij verzoeken de gebiedscommissie Utrecht West een voorstel voor programmering te maken voor de opgaven afremmen bodemdaling en realiseren duurzaam watersysteem.

De uitgangspunten hierbij zijn:

- Zoveel mogelijk realisatie van doelen waarover internationaal afspraken zijn gemaakt (Natura 2000 en KRW).
- De oorspronkelijke gebiedsbegrenzing, zoals opgenomen in de projecten Programma Westelijke Veenweiden is niet meer van toepassing. Bodemkaart is leidend.
- De programmering moet in overleg met de actoren in het gebied tot stand komen.
- Onderdeel van de programmering is een vervolg op het project Kockengen Waterproof: betrokken partijen zullen met de Gebiedscommissie bespreken hoe deze voortzetting vorm kan krijgen.

6. Financiën

In de nota Uitvoering Grondstrategie EHS en eerder het Bestuursakkoord natuur en de Bestuursovereenkomst grond zijn de middelen voor deze opgaven duidelijk geworden.

In deze brief gaat het om de bedragen zoals vermeld in tabel 2

Tabel 2: Middelen ten behoeve van AVP opgaven in 2014-2015

AVP opgave	Totaal 2014-15	Utrecht West	Utrecht Oost
Verwerving/functieverandering: 6,9 – 8,3 mln/jr	16,5 mln	11 mln	5,5 mln
Inrichting: circa 5-6 mln/jaar	12 mln	pm	pm
Herstelplannen Nbwet	0,2 mln		
Verdrogingsbestrijding	2,5 mln	0,9 mln	1,6 mln
PAS maatregelen	5 mln	pm	pm

De onderdelen inrichting en PASmaatregelen behoeven nog een nadere programmering voor verdeling over de gebieden.

Dekking van de middelen voor de EHS realisatie is aangegeven in de Nota Uitvoering Grondstrategie. Een belangrijke dekkingsbron komt uit de verkooptaakstelling van in totaal 14 miljoen (zie §2.2).

Bijlage 1 Overzicht Herstelplannen beschermde Natuurmonumenten

Overzicht beschermde natuurmonumenten waarvoor een herstelplan is opgesteld. Voor de rode cellen is een vastgesteld plan van aanpak in uitwerking, vastgesteld herstelplan medio 2014 verwacht.

Beschermde natuurmonumenten	Datum aanwijzing	Opp. (ha)	Eigenaar	Top-gebied	Waterschap
1. Kamerikse Nessen	18 sep 1992	16,5	NM(12ha) part.(4ha)	TOP	HDSR
2. Meeuwenkampje	24 feb 1988	8	SBB	TOP	WVE
3. Moerasterreinen Bijleveld	28 juni 1978 en 22 mei 1979	4	SBB	TOP	HDSR
4. Oeverlanden Gein, Aa en Angstel	24 aug 1993	4,5	Particulier bezit	geen	AGV
5. Oeverlanden Winkel	5 feb 1992	10	Particulier bezit	geen	AGV
6. Raaphof	6 dec 1982	13	SBB	geen	HDSR
7. Schoolsteegbosjes	27 sep 1982	35	De Boom SBB (4 ha)	TOP	WVE
8. Schraallanden Utrecht-West	16 april 1992				
- Armenland Ruwiel		3,1	SBB	TOP	AGV
- Kamerik Teylingens		3,1	SBB	geen	HDSR
- Demmerikse Kade		1,8	SBB	geen	AGV
9. Groot Zandbrink	22 aug 1991	10	SBB	TOP	WVE

Bijlage 2 Overzicht Verdrogingsbestrijding

Herprioritering en financiering verdrogingsbestrijding 2013-2018						
FASE 1 2013 - 2015						
FASE 2 2016 - 2018						
Naam gebied	Soort gebied	Gebied in Ha	Waterschap	Totale projectkosten verdroging per gebied in €	Totale projectkosten	Aandeel in projectkosten door provincie
FASE 1 - uitvoering 2013 - 2015						
HDSR						
De Meije	TOP / N2000/ Sense of Urgency / Financiering binnen kaders PAS	82,50	HDSR	0		0
Kolland	TOP / N2000	90,09	HDSR	108.888		54.444
Overlangbroek	TOP / N2000	85,36	HDSR	103.008		51.504
Kamerikse Nessen	TOP / Herstelplan / Hydrologische maatregelen zijn uitgevoerd.	10,86	HDSR	0		0
De Bijleveld	TOP / Herstelplan	6,45	HDSR	2.000		1.000
Langbroekerweteringgebied	SUBTOP	846,01	HDSR	1.214.629		607.315
Landgoederen Groenraven-Oost (Blikkenburg, Rijnwijck, Lage grond)	SUBTOP	205,20	HDSR	227.654		113.827
Totaal HDSR gebied					1.656.179	
Provinciale reservering in HDSR gebied						828.090
WSVV						
Groot Zandbrink	TOP / Herstelplan / Convenant Landgoed De Boom	10,21	WSVV	168.000		84.000
Schoolsteegbosjes	TOP / Herstelplan / Convenant Groene Agenda Leusden	71,62	WSVV	157.500		78.750
Meeuwenkampje	TOP / Herstelplan	10,66	WSVV	57.750		28.875
Hel en Blauwe Hel / Binnenveld	TOP / N2000 Sense of Urgency	52,86	WSVV	700.000		350.000
Het Binnenveld	SUBTOP	84,47	WSVV			
Landgoed De Boom	SUBTOP	40,05	WSVV	190.844		95.422
Stoutenburg	SUBTOP	56,82	WSVV	68.250		34.125
Geerestein	SUBTOP	29,45	WSVV	84.000		42.000
Soesterveen (Praamgracht)	SUBTOP	7,33	WSVV	73.500		36.750
Valse Bosjes	SUBTOP / Hydrologische maatregelen zijn uitgevoerd.	17,31	WSVV	0		0
Prins Hendrikoord & Ewijkshoeve	SUBTOP / Maatregelen uitgevoerd binnen realisatie EHS.	59,09	WSVV	0		0
Broekerbos	SUBTOP / Geen maatregelen mogelijk	23,15	WSVV	0		0
Landgoederenzone Maarn-Veenendaal (De Laan, Groot Zandschulp, Het Hek)	SUBTOP / Maatregelen uitgevoerd binnen realisatie EHS.	347,73	WSVV	0	0	0
Gentianerven & Pluismeer (De Stulp)	SUBTOP / SBB / Uitvoering via Programma Heideherstel PU	34,97	WSVV	0	0	0
Hazenwater (incl. Heetveld-Noord)	SUBTOP / Financiering via Convenant Landgoed den Treek	79,04	WSVV	0		0
Ingeborg en veentjes omgeving	SUBTOP / Financiering via Convenant Landgoed den Treek	4,79	WSVV	0		0
Moorsterbeek	SUBTOP / Hydrologische maatregelen zijn uitgevoerd.	48,03	WSVV	0		0
Totaal WSVV gebied					1.499.844	
Provinciale reservering in WSVV gebied						749.922
AGV						
Noorderpark	TOP / N2000 / Sense of Urgency	1.905,21	AGV		PM	440.000
Botshol	TOP / N2000	213,64	AGV			0
Armenland Ruwiel	TOP / Herstelplan / Convenant GWV	3,17	AGV		0	0
Bovenlanden Wilnis	SUBTOP / Convenant GWV	348,16	AGV		0	0
Marickenland deelproject 1	SUBTOP / Convenant GWV	95,74	AGV		0	0
AGV totaal fase 1					PM	440.000
FASE 2 - uitvoering 2016 -2018						
AGV						
Noorderpark	TOP / N2000 / Sense of Urgency	1.905,21	AGV		PM	360.000
Botshol	TOP / N2000	213,64	AGV			0
AGV Totaal fase 2					PM	360.000
HDSR						
Uiterwaarden Hollandse IJssel	SUBTOP / Nog onduidelijk of / welke verdrogingsmaatregelen noodzakelijk zijn.	53,91	HDSR	0	0	0
HDSR Totaal fase 2						0
WSVV						
Groeneveld	SUBTOP / Nog onduidelijk of / welke verdrogingsmaatregelen noodzakelijk zijn.	141,86	WSVV	0	0	0
WSVV Totaal fase 2						0
Provinciale reservering in AGV gebied						800.000
Onvoorzien 2013-2018 (AGV - HDSR - WSVV)						100.000
Totale reservering Provincie Utrecht in verdrogingsbestrijding						2.478.011

Bijlage 3 Leader Maatregelfiche in het kort

Algemene beschrijving van de maatregel

De interactie tussen landbouw en samenleving wordt steeds belangrijker. Er ligt een opgave om samen te werken aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en aan een duurzaam beheer van de ruimte. De agrarische sector zal zich in moeten zetten voor maatschappelijk draagvlak. De sector moet daarbij invulling geven aan haar "license to produce". Dat kan bijvoorbeeld door de relatie tussen het platteland en de stad en tussen de boer en de burger te verstevigen. LEADER kan hier een bijdrage aan leveren, want:

- LEADER heeft een toegevoegde waarde bij projecten waarvoor draagvlak en samenwerking tussen private en publieke partijen een voorwaarde voor succes zijn;
- LEADER projecten komen ten goede aan de economische ontwikkeling en werkgelegenheid op het platteland, innovaties op agrarische bedrijven, de leefomgeving van de agrarische sector, jonge boeren en hun gezinnen;
- LEADER kan ondersteunen in 'krimp' gebieden waar alle actoren de opgave hebben om samen te werken aan een sociaal en economisch vitaal platteland;
- LEADER is een krachtige aanpak voor de opgaven voor integrale plattelandontwikkeling waarbij verschillende belanghebbenden zijn betrokken en de landbouwsector een belangrijke speler is;
- LEADER sluit goed aan bij de huidige tijdsgeest die vraagt om een actievere inzet van burgers en bedrijven.

De lokale actiegroep (LAG) stelt voor het gebied een lokale ontwikkelingsstrategie op. Uit de lokale ontwikkelingsstrategie moet blijken dat er sprake is van een breed draagvlak onder de bevolking van het gebied waarop de ontwikkelingsstrategie betrekking heeft. De LAG moet aantonen dat de bottom-up werkwijze op degelijke en doordachte wijze vorm gaat krijgen. De ontwikkelingsstrategie moet zijn gebaseerd op een SWOT-analyse van het betreffende gebied. De lokale SWOT-analyse moet aansluiten bij de SWOT-analyse die voor het POP3 is opgesteld. Innovatie, samenwerking en integrale projecten zijn sleutelwoorden voor LEADER. Er dient een goed functionerend, voor het gebied representatief en actief streeknetwerk te zijn. Dat steeknetwerk heeft een aanjaag -en netwerkfunctie binnen het gebied.

Bijdrage aan aandachtsgebieden en aan horizontale doelstellingen

Projecten komen in aanmerking voor steun als zij aansluiten bij lokale ontwikkelingsstrategieën. Projecten moeten bijdragen aan de volgende aandachtsgebieden en horizontale doelstellingen:

1. Bijdrage aan aandachtsgebieden

LEADER beoogt bij te dragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. LEADER wordt geprogrammeerd onder aandachtsgebied 6(b):

"het stimuleren van plaatselijke ontwikkeling in plattelandsgebieden."

Daarmee draagt LEADER bij aan thematische doelstelling 9 "bevordering van sociale inclusie en bestrijding van armoede".

LEADER projecten moeten een bijdrage leveren aan de doelen die in de ontwikkelingsstrategie worden gesteld. LEADER projecten kunnen ook bijdragen aan de doelen en prioriteiten die zijn gedefinieerd in de LEADER/CLLD paragraaf van de partnerschapsovereenkomst en het POP3.

Bij het opstellen van de ontwikkelingsstrategie kunnen de LAGs kiezen uit onderstaande indicatieve thema's. Andere thematische invalshoeken zijn niet uitgesloten. Deze thema's worden beschouwd als horizontale thema's die bijdragen aan de in het POP3 gekozen Unieprioriteiten voor plattelandontwikkeling. De thema's zijn niet uitsluitend gekoppeld aan één aandachtsgebied. Om te zorgen voor voldoende focus kunnen de LAG's ervoor kiezen de ontwikkelingsstrategieën te beperken tot een keuze van maximaal drie thema's:

- (toekomstige) bevolkingskrimp;
- (sociale) innovaties en de toepassing ervan;
- economische impuls bij achterblijvende minder verstedelijkte regio's;
- circulaire economie, biobased economy en duurzame energie;
- verstevigen van de relatie stad-land: een verbinding leggen tussen de vraag uit de stad en het aanbod op het platteland, het realiseren van betrokken burgerschap en een verbeterd maatschappelijk draagvlak voor de agrarische sector;
- het uitbreiden en verbeteren van de (agro) toeristische infrastructuur;
- multifunctioneel grond- en watergebruik;
- natuur- en milieu educatie binnen het programma Duurzaam Door;
- activiteiten of ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie op het platteland vergroten, zeker daar waar men sterker afhankelijk is van nabuurschap.

2. Bijdrage aan horizontale doelstellingen

LEADER kan bijdragen aan de overkoepelende thema's innovatie, milieu en klimaatverandering. Zogenaamde vliegwielprojecten zijn hiervan een voorbeeld: projecten die met een korte investeringsimpuls vanuit LEADER op eigen kracht of met eigen middelen kunnen worden voortgezet. Een ander voorbeeld is het sluiten van kringlopen van fosfaat en stikstof. Hiervoor moeten actieve verbindingen gelegd worden tussen boeren, burgers en afvalverwerkers. Dit draagt bij aan een duurzame landbouw, de verbinding tussen boer en burger, het beheer van schaarser wordende grondstoffen, educatie e.d.. Te denken valt ook aan initiatieven gericht op het produceren van lokale duurzame energie op basis van zon, wind of biomassa. Dit type projecten vraagt om een breed draagvlak in het gebied, grondige kennis van het gebied en creativiteit en betrokkenheid van vele partners om de initiatieven/projecten rendabel te maken.

De steun omvat de kosten van voorbereidende steun voor capaciteitsopbouw, opleiding en netwerkvorming met het oog op de voorbereiding en de uitvoering van een vanuit de gemeenschap geleide plaatselijke ontwikkelingsstrategie.

LEADER gebieden

Binnen Nederland komen gebieden in aanmerking voor een LEADER status waar sprake is van:

- krimp, nu of in de nabije toekomst;
- stad-land relaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland;
- minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie hetgeen moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden.

Nederland wil gebruik maken van de mogelijkheid om gebieden met een inwoneraantal groter dan 150.000 te selecteren als LEADER gebied. De volgende argumenten pleiten hier voor:

- Nederland heeft een extreem dichte bevolking, ook op het platteland. Dit rechtvaardigt een hoger inwoneraantal dan 150.000;
- verhoging van de bevolkingslimiet is nodig om de territoriale samenhang van de gebieden binnen de lokale ontwikkelingsstrategieën te waarborgen;
- uit ervaring met POP2 bleek dat het maximumaantal van 150.000 inwoners te beperkt was. Met name goede projecten binnen het stad-land thema konden daardoor niet worden uitgevoerd;
- in het geval van een doorstart van bestaande LEADER gebieden leert de ervaring dat samenvoegen (van een groot deel van de huidige) LEADER gebieden onder het POP2 een meerwaarde kan hebben. Daarmee wordt het inwonertal van ongeveer 150.000 overschreden;
- door het verhogen van de bevolkingslimiet zullen er automatisch minder LEADER gebieden in Nederland komen dan onder het POP2. Dit kan leiden tot lagere uitvoerings- en administratieve lasten.

Onder lokale ontwikkelingsstrategieën die gericht zijn op de ontwikkeling van het platteland via de versteviging van stad-land relaties kunnen ook projecten worden uitgevoerd in stedelijk gebied. Er kan voor deze projecten worden afgeweken van de definitie van platteland zoals deze is vastgelegd in hoofdstuk 2.1 van het POP3. Hiermee komen ook projecten in aanmerking voor steun via LEADER die uitgevoerd worden in kernen boven de 30.000 inwoners. Te denken valt aan projecten op het gebied van stadslandbouw, boerderijeducatie, vermarkting en distributie van lokaal voedsel of andere verdienmodellen voor plattelandsondernemers. Het betreffende stedelijk gebied dient hiervoor gemarkeerd te worden in de ontwikkelingsstrategie.

Er wordt gebiedsgericht invulling gegeven aan de aanwijzing van LEADER gebieden.

8.2.7.2 Procedure voor de voorbereiding en selectie van lokale ontwikkelingsstrategieën

De selectie van lokale ontwikkelingsstrategieën vindt stapsgewijs plaats:

Vorbereiding: Aankondiging van een openstelling (medio 2014)

Zowel landelijk als landsdelig/provinciaal wordt een informatiecampagne gevoerd over de nieuwe werkwijze van LEADER/CLLD in HET POP3 voor de periode 2014-2020. Bestaande groepen worden uitgenodigd om zich te vernieuwen voortbouwend op eerdere ervaringen. Nieuwe groepen of gebiedsorganisaties kunnen hun voornemen tot deelname aan LEADER kenbaar maken. Alle groepen worden in de gelegenheid gesteld om vergoeding van voorbereidingskosten aan te vragen. Bij de aankondiging wordt breed gecommuniceerd over de vereiste inhoud van de lokale ontwikkelingsstrategieën. Na deze bekendmaking kunnen de groepen binnen een termijn van 3-6 maanden hun plannen opstellen en indienen.

Openstelling (najaar 2014)

Er vindt een landelijke openstelling plaats voor het indienen van de ontwikkelingsstrategieën.

Beoordeling door een landelijk comité(najaar 2014)

De ontwikkelingsstrategieën worden beoordeeld door een landelijke comité met een breed draagvlak. Dit comité wordt door de provincies ingesteld op basis van een overeenkomst met de beheersautoriteit. Het comité heeft als hoofdtaak ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de plannen het vereiste niveau halen. De LAG's krijgen de gelegenheid op basis van het advies van het comité hun strategieën te verbeteren. Na verbetering brengt het comité aan de provincies advies uit voor de selectie van de ontwikkelingsstrategieën. De provincies kunnen onderbouwd afwijken van het advies van het landelijk comité Instellen van de LAG's en vaststellen van de ontwikkelingsstrategieën (begin 2015 en medio 2015). Goedkeuring van de ontwikkelingsstrategieën en de instelling van de LAG's vindt plaats door

de provincies. Dit gebeurt op basis van een overeenkomst tussen de provincies en de beheersautoriteit.

Selectiecriteria voor lokale ontwikkelingsstrategieën

De lokale ontwikkelingsstrategieën moeten onder andere de elementen bevatten die zijn voorgeschreven in artikel 33 lid 1 van Verordening (EU) Nr. 1303/2013. Het advies van de landelijke selectiecomité voor de selectie van lokale ontwikkelingsstrategieën is op die elementen gebaseerd. Deze omvatten:

Kenmerk	Beoordeling/weging
Gebied	Een definitie van het gebied. Een goede onderbouwing voor gebieden met meer dan 150.000 inwoners. Een beschrijving van de populatie waarop de strategie betrekking heeft.
Probleemanalyse	Een analyse van de ontwikkelingsbehoeften en mogelijkheden met een analyse van de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen (een SWOT-analyse).
Strategie	Een beschrijving van de strategie en de doelstellingen ervan, een beschrijving van de geïntegreerde en innovatieve kenmerken van de de strategie en een hiërarchie van doelstellingen met meetbare streefdoelen voor outputs of resultaten. De strategie moet aansluiten bij het POP3 en, in voorkomend geval, de programma's van de betreffende ESI-fondsen. De strategie moet aansluiten op de lokale SWOT-analyse en de SWOT-analyse voor het POP3. Uit de strategie moet blijken of er voldoende focus is in de themakeuze door die te beperken tot rond de drie.
Bottom-up proces	Een beschrijving van het proces om de lokale gemeenschap bij de ontwikkeling van de strategie te betrekken.
Activiteitenplan	Uit het activiteitenplan moet blijken hoe de doelstellingen van de ontwikkelingsstrategie in acties worden omgezet.
Beheer- en toezichtregelingen van de ontwikkelingsstrategie	Er moet een beschrijving van de beheer- en toezichtregelingen van de strategie zijn waaruit blijkt dat de LAG in staat is de strategie uit te voeren tot en met 2022. Ook moet er een beschrijving zijn van een specifieke evaluatieregeling. En een uitgewerkt reglement waarin de taken en verantwoordelijkheden van de LAG zijn omschreven i.v.m. de selectie van projecten en het de monitoring en evaluatie tijdens de uitvoeringsperiode van de ontwikkelingsstrategie tot en met 2022.
Financiering en begroting	De lokale ontwikkelingsstrategie moet een financieel plan omvatten met een geplande toewijzing uit elk van de betrokken Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI-fondsen). De begroting moet zijn uitgesplitst en aansluiten op de strategie en het activiteitenplan. Uit het financieringsplan blijkt dat er sprake is van een breed financieel draagvlak en voldoende inbreng van private middelen.

Bestuurskracht	De mate waarin de deskundigheid van de leden van de LAG aansluit bij de gekozen prioriteiten. De mate waarin de LAG in staat is om het programma financieel en administratief te besturen en in stand te houden tot en met 2022. De mate waarin de LAG in staat wordt geacht om samenwerking te zoeken met andere partnerschappen en/of LAG's met het oog op synergie.

Aantal lokale actiegroepen

Uitgaande van 20 lokale actiegroepen is voor Nederland per ontwikkelingsstrategie voor de periode 2014-2020 circa 1,5-2 miljoen euro aan EU middelen beschikbaar per LAG. Dit wordt aangevuld met middelen van provinciale en lokale overheden, waterschappen, private partijen en, in voorkomend geval, andere (Europese) fondsen.

Taakverdeling tussen de beheersautoriteit, het betaalorgaan (RVO) en de LAG

Een goed functionerende LAG die de onder 8.2.7.3 genoemde elementen goed heeft verwerkt in de lokale ontwikkelingsstrategie kan rekenen op een grote mate van verantwoordelijkheid bij de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie.

Na goedkeuring van de lokale ontwikkelingsstrategie kunnen de LAGs de ontwikkelingsstrategie uitvoeren. Op basis van de door hen opgestelde selectieprocedure en toetsingscriteria selecteren de LAGs de projecten die voor steun in aanmerking komen. Dit doen de LAGs na toetsing van het betaalorgaan op EU conformiteit. De LAGs geven de betreffende provincies de mogelijkheid te adviseren over de selectie van de projecten. De geselecteerde projecten worden door de LAGs voorgedragen aan de autoriteit die vervolgens een beschikking afgeeft. Daarop kan het betaalorgaan de steun verlenen.

Bijlage 4 Reeds Geprogrammeerde middelen Aanpak Veenweiden

Wat	Bedrag	Toelichting	Status
Bodemkaart	15.000	Opdracht aan ODRU, bijdrage PU	Bestuurlijke afspraak
VIC (sturen op water)	120.000	40% PU (totaal 300.000)	Bestuurlijke afspraak
VIC (onderzoek KTC), 50% PU	110.000	50% PU, 50% PZH, totaal 220.000	Bestuurlijke afspraak
Probleemgebieden regeling	1.000.000	Reservering, nog onduidelijk, kan ivm mogelijke vrijval POP2 lager uitvallen.	GS
OWD in Zegveld Noord	352.925 (+pm)	Aanvraag ANV, proceskosten + aanleg OWD (ex BTW), vervolg op BC Zegveld. NB hierboven komt nog opdracht voor monitoring door HDSR en provincie.	GC Utrecht West
Rietteelt	20.000	Verplichting WUR via HDSR	AVP
Veenwijzer	20.000	Verplicht WUR	AVP
Korting NR middelen WVV	33000	Verschil tussen vrijval zegveld Noord en korting	GS
Totaal	1.670.925		